

Selektiv Mutisme (elektiv mutisme)

NAFO mai 2007

Diagnose Selektiv Mutisme

"Tilstanden kjennetegnes ved en markert følelsmessig betinget selektivitet når det gjelder tale, som at barnet viser sine språkferdigheter i noen situasjoner, men unnlater å snakke i andre (definerbare) situasjoner" (ICD-10. Elektiv mutisme F94.0).

- Diagnosekriteriene er: "(a) normalt, eller nesten normalt, nivå på språkførståelsen, (b) språklige ferdigheter som er tilstrekkelige for sosial kommunikasjon, (c) påvisbare holdepunkter for at barnet kan snakke, og snakker, normalt eller nesten normalt i noen situasjoner"
- (ICD-10. Elektiv mutisme F94.0).

NAFO mai 2007

Diagnose Selektiv Mutisme

- Eksklusjonskriterier er: "Forbigående mutisme som del av separasjonsangst hos små barn (F93.0.-); Gjennomgripende utviklingsforstyrrelser (F84.-); Schizofreni (F20.-); spesifikke utviklingsforstyrrelser av tale og språk (F80.-)"(ICD-10) .

NAFO mai 2007

Selektiv Mutisme

- **Debut** 2-4 års alder (Black og Uhde, 1995)
- **Henvist** til hjelpeapparat ved 5-7 års alder (Storgaard og Thomsen, 2003).
- **Overhyppighet** av jenter rapporteres fra 1,1 til 1 gutt (Kolving og Fundudis, 1981); 2,4 jente til 1 gutt (Dummit mfl., 1997); 1,5 jente til 1 gutt (Kristensen, 2000).

NAFO mai 2007

Prognose

- **Prognose** uklar.
 - Få oppfølgingsstudier.
- Vanskelig å behandle (Dow, mfl., 1995; Kolvin og Fundudis, 1981; Slucin, Foreman og Herbert, 1991; Standart og Couteur, 2003).
- "The prognosis for electively mute children (as a group) is poor" (Porjes, 1992).

NAFO mai 2007

Forekomst/ prevalens (Kristensen, H. 2002)

- Brown, B. J. og Loyd, H. (1975): 0.06%
- Kolvin, I og Fundudis, T. (1981): 0.08%
- Gillberg, C. (1995): 0.18%
- Kumpulainen, K. (1998): 0.42%
- Bergman, mfl. (2002): 0.71%

NAFO mai 2007

Årsaksforklaringer eller antagelser!

- Psykodynamiske
- Nevropsykologisk/ nevropsykiatrisk
- Medisinsk/nevrologiske
- Atferdsanalytisk forståelse

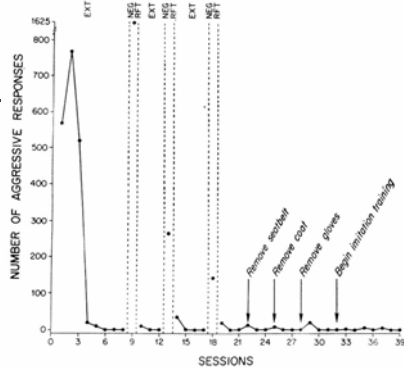
(antagelser er basert på typiske trekk, sannsynlighetsbaserte, ikke lovmessige sammenhenger)

NAFO mai 2007

Atferdsanalytisk forståelse

- Negativ forsterket atferd – unnåelsesatferd under kontroll av en betinget aversiv stimulus
- Mutisme - respondent: Frykt eller ubehag
- Mutisme - operant: Unnlater å si noe.
- Mutisme – en fobilliknende tilstand ?
- Hva er den aversive stimulus – og hvordan etableres den ?
- Ekstinksjon – hva ekstingerer vi ?

NAFO mai 2007

Carr, E.G., Newsom, C.D. & Binkoff, J.A. (1980). Escape as a factor in the aggressive behavior of two retarded children. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 13, 1-10.

NAFO mai 2007

Fobibehandling

- Mary Cover Jones
- Jones, M.C. (1924). A Laboratory Study of Fear: The Case of Peter. *Pedagogical Seminary*, 1924. 308-315.
- Jones, M.C. (1924). Elimination of children's fears. *Journal of Experimental Psychology*, 382-390.

NAFO mai 2007

- 70 barn, alder: 3 måneder til 7 år.
- 1) Forhindre at barnet ble presentert for den frykt-ulsøsende stimulusen
- 2) Å snakke barnet ut av frykten
- 3) Presenter stimulusen gang på gang, ble vant til den.
- 4) På personen til å fortrengeangstreaksjonen, ved å gjøre narr av, erte eller skjenn.
- 5) Distrahere: Tilby en aktivitet, for eksempel sukkertøy til et gråtende barn.
- 6) Assosiere fryktet stimulus med en positiv stimulus
- 7) Sosial imitasjon

NAFO mai 2007

Joseph Wolpe

- Systematisk desensitivering
- Hierarki
- Motbetinging – avslapping (autogen trening)

NAFO mai 2007

Götestam, Öst, Melin

- Gradvis tilnærming i naturlige situasjoner
- Lange treningsøkter (flere timer)
- Spesifiserer ikke motbetingingstiltak

NAFO mai 2007

Behandling/ trening

- Kontingent forsterkning og shaping (Porjes, 1992)
- Kontingent forsterkning, shaping og stimulusfading (Porjes, 1992; Albert-Stewart, 1986; Rosenbaum og Kellman, 1973; Bednar, 1974; Colligan, mfl., 1977; Lipton, 1980; Loudon, 1987).
- Flukt- og unnslippelsestrategier og aversive betingelser (Cunningham mfl., 1983).
- Flere rapporterer om positive resultater ved bruk av flere strategier samtidig (Rosenbaum og Kellman, 1973; Colligan, mfl., 1977)
- Stimulusfading shaping og endring av miljøbetingelser (Lipton, 1980)
- Differensiell forsterkning (Amari, mfl., 1998)

NAFO mai 2007

Behandling/ trening

- Stone og Kratochwill, mfl., (2002) undersøkte 69 forskjellige artikler med utgangspunkt i atferdsanalytisk behandling. De mest anvendte teknikkene er: Shaping (25); stimulus fading (15); endring av miljø (16); Positiv/sosial forsterkning (55). Ellers nevnes 15 andre strategier.
- Ulike strategier med utgangspunkt i atferdsanalyse (Scott, mfl., 1977; Colligan, mfl., 1977; Kratochwill, 1981; Cunningham mfl., 1983; **Labbe og Williamson, 1984**; Rye og Ullman, 1999; Paniagua og Saeed, 2002; Stone og Kratochwill, mfl., 2002;

NAFO mai 2007

Tor

- Født til termin
- Nøtte ved alle vanlige milepæler
- Snakket i familien (tospråklig)
- Barnepark fra 2,5 år
- Henvist helsestasjon, PPT og BUP 3-års alder (vil ikke snakke med voksne i barnepark)
- Ny henvisning til BUP 4-5-års alder
- Influensa (syk 14 dager) Sluttet å snakke med alle etter sykdomsperioden.
- Ny henvisning til BUP ved 6-års alder. (Diagnose bestemt)

NAFO mai 2007

Setting og deltakere

- Språktrening (særtrening)
- I en spesialinstitusjon, Østlandet.
- Treningspersonal (to lærere og to studenter fra HIAK)
- Avtale med Tor om treningstider og treningsinnhold
- Trening en til to ganger i uken a` 90 minutter
- En hovedpause, flere små pauser i treningen

NAFO mai 2007

Materiale benyttet i trening

- Tekst med konsonant- vokal kombinasjoner (LA-LI)
- Tekst med vokal- konsonantkombinasjoner (AL-IL)
- Andre slike varianter (to til fem lydkombinasjoner)
- Bilder
- Spill
- Annet aktivitetmateriell

NAFO mai 2007

Våre tiltak

- Gradvis tilnærming eller shaping
- Motbetinging
- Stimulusgeneralisering (inspirert av stammebehandling)

NAFO mai 2007

Logg

- *Tilstede:*
- *Dato:*
- *Hierarknivå m/ kommentarer:*
- *Angstresponser: Registrering m/ kommentarer:*
- *Treningsprogrammer tester som ble gjennomført m/ kommentarer (sinnsstemninger, vanskelighetsgrad, etc):*
- *Registreringer/ resultater:*
- *"Lekser":*
- *Noe spesielt Tor vil formidle:*
- Andre merknader skrives på baksiden av arket.
- Referent:

NAFO mai 2007

Milepæler

- Møte 1: Blåser, lager lyder
- Møte 9: Imiterer hele ord
- Møte 11: Lester tekst – svarer Ja/Nei.
- Møte 14: Svarer med setninger, deltar i enkel samtale

NAFO mai 2007

Milepæler 2

- Møte 15: Deltar i samtale – snakker til ukjente
- Møte 17: Snakker med tante. (Snakker med familie)
- Møte 21: Snakker med mor og stefar.
- Møte 22: Snakker med far.
- Bestiller brus på kafé (møte 23)
- Ferie/Snakker med familie og butikkansatte uten vår hjelp.
- Møte 24: Snakker med to lærere.

NAFO mai 2007

Milepæler 3

- Snakker med lærere på skolen
- Snakker med venner (lærer styrer dette) på skolen
- Snakker med andre elever og lærere
- Rekker opp handa i timen.

NAFO mai 2007

Skala

- Skala for skåring av emosjonelle responser
- 10 = Svimmel, Ør, svette
- 5= Urolig men tåler trening
- 0= Svært avslappet

10
9
8
7
6
5
4
3
2
1

NAFO mai 2007

Angstskala

Kurve angstskala

NAFO mai 2007

Kvalitative resultater

Intervju/ Intervjuguide

- Intervju dato: Intervju nummer 1
- Syv tema med stikkord ble satt opp i en intervjuguide. Her presenteres temaene uten stikkordene.
 - 1) Hvordan går det i dag?
 - 2) Hvorfor sluttet du å snakke?
 - 3) Si noe om trenere/ treningen/ treningsprogrammet du har vært gjennom.
 - 4) Si noe om emosjonelle reaksjoner (angstresponser) for/ under/etter treningen.
 - 5) Si noe om tidligere trenere og behandlingsformer
 - 6) Hvordan ser du på fremtiden?
 - 7) Hvem har du kontakt med i dag?

NAFO mai 2007

Sitater fra intervjuet

- Han husker ikke hva som utløste den tause atferden "Jeg holdt kjeft en uke, så ble det to uker..."
- "Noen ganger prøvde jeg å snakke, men fikk det ikke til". "Brystkassen stivnet, halsen snøret seg sammen, jeg fikk ikke puste". Han ble deprimeret.
Han gikk til ulike former for behandling i åtte år. "De skulle kikke på hvordan jeg hadde det..."
- Mange hjelpere/ lærere ble "privatpraktiserende." "Han er den personen jeg hater mest..."
- En sosialpedagog hjalp ham noe "Hun hjalp meg gjennom en hel haug med frykt"

NAFO mai 2007

Sitater fra intervjuet

- Trening "hadde ikke helt bestemt meg, men hadde lyst til å ta sjansen"
- Om studentene "Det var fint at studentene var med, så kunne jeg hjelpe dem frem"
- Om treningen "Jeg visste det gikk fremover hele tiden". "Jeg var redd for at treningen skulle ta fem år". "Jeg kunne ikke holde kjeft for evig og alltid".
- Han snakket med seg selv. Første ordet han trente var "cool". "Først så var jeg livredd".

NAFO mai 2007

Sitater fra intervjuet

- Etterpå "Jeg snakker ganske bra, men har en del ordfeil". "Det varierer med hvilke personer jeg er sammen med". "Kjenner ikke så mange jenter". "Hjerte banker litt når jeg må svare på spørsmål i klassen, jeg er redd for at svaret er feil". "Av og til stiller jeg spørsmål i klassen"
- Volum: "Når jeg snakker vanlig, synes jeg at jeg er opp på et høyt nok nivå". "Det er vanskelig å synge".

NAFO mai 2007

Avsluttende kommentarer

- Senere programmer
- Mutisme behandling i Norge
- Hvordan kan vi gjøre en holdbar registrering av en slik trening ?

NAFO mai 2007

Hvordan går det i dag

- Klarer seg bra men er fremdeles noe sjenert!

NAFO mai 2007

Referanseliste

- Afnan, S. og Carr, A. (1989). *Interdisciplinary treatment of a case of elective mutism*. British Journal of Occupational Therapy, February 1989, 52(2).
- Amari, A., Slifer, K.J., Sevier, R.C., Spezio, J. og Tucker, C.L. (1998). *Using differential reinforcement to treat functional hypophonia in a paediatric rehabilitation patient*. Pediatric rehabilitation, 1998, Volum 2, No 2, Pages 89-94.
- American Psychiatrc Association: *Diagnostic Statistical Manual of Mental Disorders*, Fourth Edition, Text Revision. Washington, DC, American Psychiatric Assosiation, 2000.
- Anker, N.R. (1945). *Kvinnen og den svarte fugelen*. Aschoug 1945.
- Anstendig, K. (1998). *Selective mutism: A review of the treatment literature by modality from 1980 – 1996*. Psychotherapy. Theory, research and pracice, 35, Pages 381 – 391.
- Anstendig, K. (1991). *Is selective mutism an anxiety disorder? Rethinking Its DSM-4 classification*. Journal of Anxiety Disorders, 13, Pages 417 – 434.
- Antonovsky, A. (1991). *Hälsans mysterium*. Bokförlaget Natur og Kultur, 1991. Sverige.
- Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Smith, E.E. og Bem, D.J. (1993). *Introduction to psychology*. Eleventh edition. Harcourt Brace Jovanovich, Inc. Sea Harbor Drive, Orlando, Florida, USA.
- Askerøi, E. (2003). *Masterfradshåndboken*. Høgskolen i Akershus. Utdanning og arbeidsliv.
- Bednar, R.A. (1974). *A behavioral approach to treating an elektive mute in the school*. Journal of school psychology. 1974 - Vol. 12, no. 4.
- Bell, D.M. (2003). *Overcoming mutism in adults with learning disabilities: A case study*. British journal of learning disabilities, 2003, Volum 31, No 1, Pages 46-53.
- Benestad, H.B. og Laake, P. (red) (2004). *Forskningsmetode i medisin og biofag*. Gyldendal Norsk Forlag AS 2004. Oslo.
- Bergman, R.L., Piacetini, J. og Mccracken, J.T. (2002). *Prevalence and description of selective mutism in a school- based sample*. Journal America Academy Child and Adolescent Psychiatry, Volume 41(8), August 2002.
- Black, B., & Uhde, T.W. (1992). *Case study. Elective mutism as a variant of social phobia*. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 31(6). November, Pages 1090-1094.
- Black, B., & Uhde, T.W. (1994). *Treatment of elective mutism with fluoxetine: A double- blind, placebo- controlled study*. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 33(7). September, Pages 1000-1006.
- Black, B. og Uhde, T.W. (1995). *Psychiatric Characteristics of children with selective mutism: A pilot study*. Journal America Academy Child and Adolescent Psychiatry, Volume 34(7) July 1995, Pages 846-856.
- Brown, B.J., & Lloyd, H. (1975). *A controlled study of children not speaking at school*. Journal of the Association of Workers for Maladjusted Children, 3.
- Chethik, M. (1973) I Passer, M. W. & Smith, R. E. (2004)ed. *Psychology: The science of mind and behavior*, second edition. McGraw- Hill New York. USA.
- Cline, T. & Kysel, F.(1987). *Children who refuse to speak. Ethnic background of children with special educational needs described as elective mutism*. Children & Society, 4, Pages 327-334.
- Cline, T. & Baldwin, S. (1994). *Selective mutism in children*. Whurr Publishers Ltd. London.

Colligan, R.W., Colligan, R.C. og Dilliard, M.K. (1977). *Contingency management in the classroom treatment of long-term elective mutism: A case report*. Journal of School Psychology. Volum 15, No 1, 1977, Pages 9-17.

Colour Card Windsor Press Teleford Road Bicester Oxon OX6 0TS. Unitet Kingdom 1993.

Cooper, J.O. Heron, T.E. & Heward, W.L. 1987 *Applied Behavior Analysis*. Merrill Publishing Company A Bell & Howell Company Columbus Ohio 4316.

Cunningham, C.E., Cataldo, M.F., Mallion, C. og Keyes, J.B. (1983). *A review and controlled single case evaluation of behavioral approaches to the management of elective mutism*. Child and Family Behavior Therapy. Vol. 5(4), Winter 1983, Pages 25-49.

Dow, S.P., Sonies, B.C., Scheib, D., Moss, S.E. og Leonard, H.L. (1995). *Practical guidelines for the assessment and treatment of selective mutism*. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 34:7, July 1995, Pages. 836-846.

Dummit, E.S., Klein, R.G., Tancer, N.K., Asche, B., Martin, J., og Fairbanks. J.A. (1997). *Systematic assessment of 50 children with selective mutism*. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 36:5. May 1997. Pages 653-660.

Eide, T., og Eide, H. (2004). *Kommunikasjon i praksis. Relasjoner, samspill og etikk i sosialfaglig arbeid*. Gyldendal Norsk Forlag. Oslo.

Eikeseth, S., og Svartdal, F. (2003). *Atferdsanalysen. Hvor går vi?* I Eikeseth, S., og Svartdal, F. (red) (2003). *Anvendt atferdsanalyse. Teori og praksis*. Gyldendal norsk forlag 1 utgave. Oslo.

Farsethås, J. A., Mørch, W-T., & Strømgren, B. (2003). *Anvendt atferdsanalyse i Norge*. I Eikeseth, S., og Svartdal, F. (red) (2003). *Anvendt atferdsanalyse. Teori og praksis*. Gyldendal norsk forlag 1 utgave. Oslo.

Flaten, M. A. (2003) I Eikeseth, S., og Svartdal, F. (red) (2003). *Anvendt atferdsanalyse. Teori og praksis*. Gyldendal norsk forlag 1 utgave. Oslo.

Ford, M.A., Sladzek, I.E., Carlson J., & Kratochwill, T.R. (1998). *Selective Mutism: Phenomenological Characteristics*. School Psychology Quarterly 13, Pages 192-227.

Fremmedordbok, 1989. *Kunnskapsforlagets blå ordbøker* Aschehoug Gyldendal Kunnskapsforlaget fjerde opplag A/S Gyldendal Norsk Forlag Oslo 1989).

Friedman, R. og Karagan, N. (1973). *Characteristics and management of elective mutism in children*. *Psychology in the schools*. Volum 10, No 2, pp 249-252.

Fundudis, T., Kolvin, I., & Garside, R.F. (1979). *Speech retarded and deaf children: Their psychological development*. London: Academic Press.

Giorgi, A. *Sketch of a psychological phenomenological method*. I Giorgi, A. (ed), (1985). *Phenomenology and psychological research*. 9 utgave. Duquesne University Press. 8-22.

Grue, L. (2001). *Motstand og mestring: Om funksjonshemming og livsvilkår*. Nova-rapport 1/01. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, 2001. Oslo.

Götestam, K.G. (2003). *Angstlidelser: Diagnostikk og behandling*. I Eikeseth, S., og Svartdal, F. (red) (2003). *Anvendt atferdsanalyse. Teori og praksis*. Gyldendal norsk forlag 1 utgave. Oslo.

Gundersen, K. K., og Moynahan, L. (2003). *Trening av sosial kompetanse*. I Eikeseth, S., og Svartdal, F. (red) (2003). *Anvendt atferdsanalyse. Teori og praksis*. Gyldendal norsk forlag 1 utgave. Oslo.

Halpern, W.I., Hammond, J. og Cohen, R. (1971). *A therapeutic approach to speech phobia: elektive mutism reexamined*. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 10, 1971, Pages. 94-107.

Holden, B. (2003). *Motivasjon*. I Eikeseth, S., og Svartdal, F. (red) (2003). *Anvendt atferdsanalyse. Teori og praksis*. Gyldendal norsk forlag 1 utgave. Oslo.

Holden, B. (2003). *Språk, regelstyring og bevissthet*. I Eikeseth, S., og Svartdal, F. (red) (2003). *Anvendt atferdsanalyse. Teori og praksis*. Gyldendal norsk forlag 1 utgave. Oslo.

Horne, H. og Øyen, B. (1994). *Målrettet miljøarbeid. Atferdsanalytisk arbeid med psykisk utviklingshemmede*. Del 3. G.R.D. Forlag 2005.

Horne, H. og Øyen, B. (2005). *Målrettet miljøarbeid. Anvendt atferdsanalyse*. Del I. Læringsteori og dagliglivets pedagogikk. G.R.D. Forlag 2005. 2. utgave.

Horner, R.D., og Baer, D.M. (1978). Multiple-Probe Technique: A Variation of the Multiple Baseline 1978. *Journal of Applied Behavior Analysis*. 1978, 11. Pages 189-196.

International Classification of Diseases (ICD). Geneva. World Health Organization
Tilgjengelig på URL: <http://www.kith.no/sokerverktoy/icd10/html/KV-10.htm> Fra nett den 29.11.06.

Jansson, T. (1994). *Mummitrollet og Ninni*. Oversatt av Hagerup, E. Bonnier Carlsen Forlag, Oslo. Semic nordisk forlag A/S., 3 utgave.

Kazdin, A. E. (1982) *Single – Case Research Design. Methods for Clinical and Applied Settings*. Oxford university Press Inc.

Kolvin, I., og Fundudis, T. (1981). *Elective mute children: Psychological development and background factors*. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* Volum 22, No.3, Pages 219-232, 1981.

Kopp, S., & Gillberg, C. (1997). *Selective mutism: A population-based study: A research note*. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, Volum 38, No 2, Pages 257-262, 1997.

Kraggerud, E. og Tasterud, B. (red) 1988. *Latinsk – norsk ordbok*. J.W. Cappelen's Forlag. Oslo.

Kratochwill, T. (1981). *Selective mutism. Implications for research and treatment*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers 365 Broadway Hillsdale, New Jersey 07642.

Kristensen H. (1997). *Elective mutism- associated with developemetal disorder/ delay*. Two case studies. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 6:234- 239 (1997).

Kristensen, H. (2000). *Selective mutism and comorbidity with developemetal disorder/ delay, anxiety disorder, and elimination disorder*. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 39(2), February 2000, Pages 249-256.

Kristensen H. (2001a). *Non-specific markers of neurodevelopmental disorder/delay in selective mutism – a case control study*. I: Kristensen H. (2002). *Selective mutism in children Cormorbidity and clinical characteristics. A clinical case control study*. Faculty of Medicine University of Oslo 2002.

Kristensen H. (2001b). *Multiple informants`report of emotional and behavioural problems in a nation- wide sample of selective mute children and controls*. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 10:135-142 (2001).

Kristensen H., og Torgersen, S. (2001c). *A case- control study of EAS child and parental temperaments in selectively mute children with and without a co- morbid communication disorder*. I Kristensen H. (2002). *Selective mutism in children Cormorbidity and clinical characteristics. A clinical case control study*. Faculty of Medicine University of Oslo 2002.

Kristensen H., og Torgersen, S. (2001d). *MCMI_II personality traits and symptom traits in parents of children with selective mutism – a case control study*. *Journal of Abnormal Psychology*. 110, Pages 648-652.

Kristensen H. (2002). *Selective mutism in children Cormorbidity and clinical characteristics*. A clinical case control study. Faculty of Medicine University of Oslo 2002.

Kumpulainen, K., Räsänen, E., Raaska, H., og Somppi, V. (1997). *Selective mutism among second- graders in elementary school*. European Child & Adolescent Psychiatry, 7:24-29. 1998.

Kumpulainen, K.(2002). *Phenomenology and treatment of selective mutism*. CNS Drugs 16(3):175-180.

Labbe, E.E., og Williamson, D.A. (1984). *Behavioral treatment of elective mutism: A review of the literature*. Clinical Psychology Review, Vol. 4., Pages.273-292, 1984. USA.

Leonard, H., og Dow, S. (1995). *Selective mutism*. Chapter 10. I *Anxiety disorder in children and adolescents*. Edited by John. Guildford press New York. c1995.

Lipton, H. (1980). *Rapid reinstatement of speech using stimulus fading with a selectively mute child*. Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry. Volum 11. Pages 147-149.

Lov om spesialisthelsetjenesten m.m. av 01.januar 2001, (Spesialisthelsetjenesteloven) Tilgang: <http://www.lovdatab.no> 29.11.06.

Lov om behandling av personopplysninger av 14.april nr 31, 2000, (personopplysningsloven) Tilgang: <http://www.lovdatab.no> 29.11.06.

Løvaas, O. I. *Opplæring av mennesker med forsinket utvikling. Grunnleggende prinsipper og programmer*. Gyldendal Norsk Forlag AS 2003.

MacGregor, R., Pullar, A. og Cundall, D. (1994). *Silent at school - elective mutism and abuse*. Archives of disease in childhood 1994; 70: 540- 541.

Malterud, K. (2003). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring*. Universitetsforlaget 2003, Oslo. 1 utgave, Tano Aschehoug 1996.

Meyers, S. V., (1984). *Elective mutism in children: a family system approach*. American journal of family therapy, 22 (4): 39-45

Michael, J. (1982). *Distinguishing between discriminative and motivational functions of stimuli*. Journal of the Experimental Analysis of Behavior Volum 37, 1, Pages 149- 155.

Michael, J. (1993) *Establishing operations*. The Behavior Analyst. 1993, Volum 16, Pages 191- 206.

Moynahan, L. (2003). *Anvendt atferdsanalyse med sosiale systemer*. I Eikeseth, S., og Svartdal, F. (red) (2003). *Anvendt atferdsanalyse. Teori og praksis*. Gyldendal norsk forlag 1 utgave. Oslo.

Peterson, C., Maier, S.F. og Seligmann, M.E.P.(1993). *Learned helplessness. A theory for the age of personal control*. Oxford University Press, Inc. New York, USA.

Paniagua, F.P., og Saeed, M.A. (1987). *Labeling and functional language in a case of psychological mutism*. Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry. Volum 18, issue 3, september 1987, Pages 259-267.

Passer, M. W. & Smith, R. E. 2004 ed. *Psychology: The science of mind and behavior*, second edition. McGraw- Hill New York. USA.

Porjes, M.D. (1992). *Intervention with the selectively mute child*. Psychology in the Schools. Volum 29, October 1992.

Rosenbaum, E., og Kellman, M. (1973) *Treatment of a selectively mute third-grade child*. Journal of school psychology. Volum 11 No.1, 1973, Pages 26-29.

Rotter, J. (1954) *Sosial learning and clinical psychology*. Englewood Cliffs, Nj: Prentice Hall I Passer, M. W. & Smith, R. E. 2004 ed. Psychology: The science of mind and behavior, second edition. McGraw-Hill New York. USA.

Rutter, M. (1977). *Child psychiatry: modern approaches*. Chapter 29: Speech delay. Oxford, Blackwell 1977.

Rye, M.S., og Ullman, D. (2000). *The successful treatment of long - term selective mutism: A case study*. Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry. Volum 30, 1999, Pages 313- 323.

Scott, E. A. (1977). *A desensitization programme for the treatment of mutism in a seven year old girl: A case report*. Journal of child psychology and psychiatry, Volum 18, 1977, Pages 263-270.

Slucin, A., Foreman, N., og Herbert, M. (1991) *Behavioural treatment programs and selectivity of speaking at follow-up in a sample of 25 selective mutes*. Australien psychologist Volum 26, No 2, 1991, Pages 132-137.

Sommerschild, H. (1998). *Mestring som styrende begrep*. I: Gjærum, B., Grøholt, B og Sommerschild, H. (red) 1998. *Mestring som mulighet i møte med barn, ungdom og foreldre*. Tano Aschehoug. Oslo.

Standart, S., og Couteur, A.L. (2003). *The quiet child. A literature review of selective mutism*. Child and Adolescent Mental Health Volum 8, no 4, 2003, Pages 154-160.

Statistisk sentralbyrå:

(<http://www.ssb.no/emner/03/01/10/dodsarsak/tab-2006-06-01-14.html>. Fra internettabell den 18.9.2004).

(<http://www.ssb.no/emner/03/01/10/dodsarsak/tab-2006-06-01-08.html>. Fra internettabell den 18.9.2004).

Steinhausen, H.C., og Adamek, R. (1997). *The family history of children with elective mutism: A research report*. European Child and Adolescent Psychiatry, 6, Pages 107-111.

Steinhausen, H.C., og Juzi, C. (1996). *Elective Mutism; An analysis of 100 cases*. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 35:5, May 1996, Pages 606-614.

Stone, B.P., Kratochwill, T.R., Sladeczek, I., Serlin, R.C. (2002). *Treatment of selective mutism: A best - evidence synthesis*. School psychology Quarterly, Volum 17, No 2, 2002, Pages 168-190.

Storgaard, P. og Thomsen, P.H. (2003). *Elektiv mutisme - social funktionsforstyrrelse eller angstlidelse? Videnskab og praksis*. Ukeskriv læger 165/7 10 februar 2003. Danmark.

Svartdal, F. (2003). *Forskningsmetoder*. I: Eikeseth, S., og Svartdal, F. (red) (2003). *Anvendt atferdsanalyse. Teori og praksis*. Gyldendal Norsk Forlag 1 utgave. Oslo.

Svartdal, F og Holth, P. (2003). *Grunnleggende begreper: Operant betinging*. I: Eikeseth, S., og Svartdal, F. (red) (2003). *Anvendt atferdsanalyse. Teori og praksis*. Gyldendal Norsk Forlag. 1 utgave, Oslo.

Tancer, N.K. (1992). *Elective mutism: a review of the litterature*. Adv Clin Child Psychol 14: Pages 265-288

Wergeland, H. (1979). *Elective mutism*. Acta Psychiatrica Scandinavica, Volum 59, 1979, Pages 218- 223.

Wilkins, R. (1985). *A comparison of elective mutism and emotional disorders in children*. British Journal of Psychiatry, 146, Pages 198-203.

Wolpe, J. (1995). *Reciprocal inhibition: Major agent of behavior change*. Chapter 2. I: Donohue, W. O. & Krasner, L. (eds.) (1995): *Theories of behavior therapy: Exploring behavior change*. Washington, D. C.: American Psychological Association

Wormnes, B. og Manger, T. (2005). *Motivasjon og mestring. Veier til effektiv bruk av egne ressurser*. Fagbokforlaget. Bergen.

Wright, H. L. (1968). *A clinical study of children who refuse to talk in school*. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry 7, Pages 603-617.

Wright, H.H., Miller, M.D., Cook, M.A., og Littman, J.R. (1985). *Early identification and intervention with children who refuse to speak*. Journal of the American Academy of child and Adolescent Psychiatry, 24, 739-746.

Wright, H.H., Holmes, G.R., Cuccaro, M.L. og Leonhardt, T.V. (1994). *A guided bibliography of the selective mutism (elective mutism) literature*. Psychological Reports, 1994, 74, Pages 995-1007.